گێڕانەوەی "مەرگی مەیموون"ی ماردین ئیبراهیم … عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

ئێستا لەوێ لەنێو تابووتی نارنجی خەرنشینی شارەکەما
چل منداڵم، چل جگەرم، هێشتا چاوم، هێشتا گوێچکەم…
هەشتسەت پێنجەی هەردوو دەست و هەردوو قاچم
بەیەکەوە هەڵئەوەرێن.
قەسیدەی سوتماك "شێرکۆ بێکەس"

گێڕانەوە (السرد-Narration) گرنگی بە خستنەڕووی رووداوەکان دەدات و کار لەسەر بەرەوپێشچوونی (زەمەنی رووداو) و (زەمەنی گێڕانەوە) و (زەمەنی خوێندنەوە) دەکات، بە دیوەکەی دیکە گێڕانەوە زەمەنێك رەدەنێت، ئێستای دەق (بە هەموو ژانرەکانییەوە) ئەو زەمەنەیە، کە هێشتا نەهاتووە و رووی نەداوە. هەڵبەتە ئێستای دەقی "مەرگی مەیموون" ئێستای خوێنەری جیاوازە، بەڵام لە بیرمان نەچێ هیچ خوێنەرێکی نموونەیی دەنیایی لە دەقەوە بە دەست ناهێنێ و هیچ دەقێکی ئیبداعیش لە دەنیایی بەخشین بە خوێنەر کورت ناکرێتەوە، چونکە زمان لەسەر ئامادەیی (مانا) ناوەستێ، بەڵکو پرۆسەیەکە لەسەرەخۆ بەرەو پێشەوە دەڕوات، (مانا) بێ ئەوەی لە نێو (ئامادەیی بونیادی دەق) جێگایەك بۆ خۆی داگیر بکات، دەبێ بچێتە نێو سیستمی دەلالەتەوە! بەو مانایەش دەقی ئەدەبی هەمیشە لە چاوەڕوانی خوێنەری جۆراوجۆر دایە، وەك چۆن خوێنەریش هەمیشە لە چاوەڕوانی دەقێکی دیکەی ئیبداعی دایە، چونکە لە دنیادا دەقێك نییە هەڵگری بۆشایی نەبێت، دەقی تەواو بوونی نییە.. لێرەدا دەکرێ بڵێم ئێستای دەقی گێڕانەوەی چل منداڵی گوللەبارانکراوی کوردی ساڵانی هەشتای سەدەی بیستەم لە رووداوی شیعریی شێرکۆ بێکەس و زەمەنی گێڕانەوەی ماردین ئیبراهیم و زەمەنی گوتنی بەهجەت یەحیا بە چێژی جۆراوجۆر نەخشەی بۆ کێشراوە.

بێگومان هەموو دەقێك هەوڵدەدات ئەوەندە چێژ و هونەر بنوێنێ، تا بگاتە خوێنەری نموونەیی خۆی، چونکە هیچ دەقێك بێ خوێندنەوە بوونی

نییە، دەق هەمیشە لە چاوەڕوانی خوێنەردا دەژی، بە مانایەکی دیکە هەندێجار بۆ ئەوەی بە خوێنەری نموونەیی خۆی بگات، پێویستی بە چاوەڕوانی زۆر هەیە، بۆ نموونە "بلیك" نزیکەی (150) ساڵ چاوەڕوانی کرد، هەتا بە (فرای) نۆرسرۆب فرای -رەخنەگر و تیۆریستی کەنەدی- گەیشت.. (ئەلبرتۆ مانگەیل) لە کتێبی (هونەری خوێندنەوە)دا سێ جۆر لە خوێنەری نموونەیی لێکجیا دەکاتەوە: یەکەمیان ئەو خوێنەرە نموونەییەیە کە چێژ وەردەگرێ، بۆ ئەوەی دەق هەڵسەنگێنێ. سێیەم ئەو خوێنەرەیە کە دەق هەڵدەسەنگێنێ بۆ ئەوەی چێژی لێوەربگرێت. جۆری ناوەند ئەو خوێنەرە نموونەییەیە کە لە کاتی هەڵسەنگاندن چێژ وەردەگرێ و لە کاتی چێژ وەرگرتن دەق هەڵدەسەنگێنێ.. ل 233.

زەمەنی گێڕانەوەی ماردین ئیبراهیم، زەمەنی بە بیرهێنانەوەی چل منداڵی گوللە بارانکراوە، واتە زەمەنی بە بیرهێنانەوە بە شێوەیەکی هونەری لە زەمەنی مەرگی منداڵێك بە ناوی مەیموون دەنەخشێنێ: چل منداڵ بوون لەو ئێوارە کڕە و بێدەنگەی شارەدا تیرباران کران، بە تۆمەتی خیانەتکردن لە نیشتیمان، بەڵام ئەوان هێندێکیان هێشتا بەیانیان کە لە خەو هەڵدەستان خۆیان تەڕ دەکرد— هێندێکیان هێشتا ئەگەر کۆلارەکانیان لە ستوونی کارەبا یان درەختی بەرز بگیرایە، دەگریان، هێندێکیان گەورەترین دڵخۆشیان ئەوە بوو لە کاتی پایسکل لێخوڕیندا دەستەکانیان بەربدەن….

کەواتە سوتماکی (شێرکۆ بێکەس) و رۆمانی مەرگی مەیموونی (ماردین ئیبراهیم) و فەزای دەنگی پڕ سۆزی (بەهجەت یەحیا) مەرگی ئەو چل مناڵەمان بیر دەخەنەوە، کە لە ساڵانی بەعس، خیانەتکارێکی کوردی پێش راپەڕین و لێپرسراوی گەورەی دوای راپەڕین.. ئەو چل مناڵە بە تۆمەتی خیانەتکردن لە نیشتیمان رادەستی بەعس دەکات و بەعسیش بە بەزەییانە گوللەبارانیان دەکات.. شێرکۆ بێکەس بە قەسیدە جوانەکەی (سوتماك) لاواندنەوەیەکی جوانی هونەری و پڕ لە هەست و مرۆییانەی بە ئەو چل مناڵە کرد، بەشێکی زۆرمان ئەو دنیا بێ سۆزەمان لە فەزای دەنگە غەمگینەکەی بەهجەت یەحیا وێناکردووە.. دەتوانم بڵێم قەسیدەی سوتماکی شێرکۆ بێکەس و فەزای دەنگە غەمگینەکەی بەهجەت یەحیا لە رووی هەستی مرۆییەوە دنیای ئازار و سادەیی رەنگ دەکەن..

ناوەڕۆکی رۆمانی مەرگی مەیموون باسی منداڵێك دەکات کە لەبەر خۆشەویستی پێی دەڵێن مەیموون (ماردین ئیبراهیم) لە توێی هونەری گێڕانەوەیەکی مۆدێرن ئەو کارەساتەی کردووە بە بابەتی رۆمان و لەوەوە باسی ئەو پەیوەندییە کۆمەڵایەتیانە دەکات، کە ئەندامانی

خەزان و کەسانی دەوروبەری تێیدا دەژین، واتە لە رێگای مەرگی مەیموونەوە باسی مێژووی سیاسی هەشتاکان و بارودۆخی ژیانی سیاسی ستەمدیدەی کوردی و ئازارە مرۆییەکانی رۆژهەڵات بە گشتی دەکات، ئازارەکانی ژیانی سەردەمی بەعس ئەو قسەیەی "نیتشە" تۆخ دەکاتەوە کە دەڵێ ژیان هەڵقوڵاوی خۆشییە، بەڵام گەمژەکان هەموو لقەکانی ژەهراوی دەکەن. بەعس هەموو کەناڵەکانی ژیانی ژەهراوی کردبوو.. لەو رۆمانەدا کاراکتەرێکی قوربانیی بە ناوی (ئەردەلانی) یەوە مەرگی مەیموون لە ناخەوە زامداری دەکات، بەڵام دوای ئەوەی دەزانێ پاشاگەردانی دەسەڵاتی کوردی، دوای ئەوەی دەزانێ هێشتا کەناڵەکانی ژیان هەر ژەهراوییە، هێشتا گەڕان بە دوای دادپەروەری شکست دەهێنێ، بۆیە ئەردەلانی پاڵەوان بە دەستی خۆی تۆڵەی ئەو چل منداڵە بە کوشتنی خیانەتکاری کارەساتەکە دەکاتەوە و خۆی دەخاتە زیندانی هەتا هەتاییەوە، ماردین ئیبراهیم لە رێگای بەدواداچوونی حەقیقەتەوە پێمان دەڵێت: لێرە ژیان زیندانێکی هەتا هەتاییە!

ئەردەلانی بەهای حەقیقەت لە بەهای ئازادی بە گرنگتر دەزانێ، ئەوە ئەگەرچی وێناکردنێکی ئازاراوییە، بەڵام وێناکردنەکە راستەوخۆ بە مەرگی منداڵە سادە و پاکەکانەوە بەندە، راستەوخۆ بە ونبوونی هەستی مرۆڤایەتی و ونبوونی حەقیقەتەوە بەندە! ئەردەلانی پاڵەوانی ماردین ئیبراهیم (ئەنتیگۆنا ئاسا) پەیوایە رۆحی دەمێکە لە ونبوونی حەقیقەتەوە ونبووە، دەمێکە لە نێو ئەو هەموو ژەهرەدا مردووە، دەمێکە لە نێو ئەو زیندانەدا بەندە.. چونکە ئەگەر بمانەوێ حەقیقەت بدوێت، دەبێ بە کردەی کەشفکردن هەڵبسین، راڤەکردنی حەقیقەت بە مانا حەرفییەکەی لای ئەردەلانی واتای "پەردە لادان" دەگەیەنێت.. پەردە لادان لەسەر ئەو هەموو تاوانە، پەردە لادان لەسەر ئەو هەموو ژەهرە، پەردە لادان لەسەر ئەو هەموو زیندانە.. ئایدیای تەماشاکردنی مرۆڤ وەك قوربانی حەقیقەت، بیرکردنەوەیەکی شۆڕشگێرانەیە و لە مارکسییەتدا بە ترۆپك دەگات.. قەسیدەکەی شێرکۆ بێکەس و فەزای دەنگی غەمگینی بەهجەت یەحیا رۆحی منداڵەکان (مەسیح ئاسا) بەرجەستە دەکەنەوە، ژیان دەکەنەوە پاشکۆی ئازادی. بەڵام زمانی گێڕانەوەی ماردین ئیبراهیم حەقیقەتی لەسەر بونیاد دەنرێت ودەیەوێ لە رێگای دووبارە گێڕانەوە کەشفی حەقیقەت بکات.

ئەو رۆمانە بە تەکنیکێکی سادە و شەفاف و خۆشپێکهاتە نووسراوە و سوودی لە گێڕانەوەی ئازاد و تێکەڵکردنی زەمەنەکان و پارچە پارچەکردنی گێڕانەوەکان وەرگرتووە، دواجار وەك بابەتێکی

(کۆمەڵایەتی- سیاسی) بە بیر خوێنەرانی دەخاتەوە، کە نیشانەکانی قوربانیی لەو کوردەدا زۆر لە نیشانەکانی تاعون ئاشکراترە، ماردین ئیبراهیم پێماندەڵێ ئەوەی قوربانییەکان لە بیر بکات، حەقیقەتیش پشتگوێ دەخات، ئەوەی قوربانییەکان لە بیر بکات، سورێژەیشی لە بێت هەستی پێناکات. دواجار لە نێوان (بەهای ئازادی) و (بەهای حەقیقەت)دا رووداوی شیعریی شێرکۆ بێکەس و زەمەنی گەڕانەوەی ماردین ئیبراهیم و فەزای دەنگی بەهجەت یەحیا دەچنینەوە.